

Αρ. Φακ.: Α/Π 847/2018
Α/Π 1365/2018

**ΕΚΘΕΣΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΩΣ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ
ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ**

Ερευνών Λειτουργός: Κυριάκος Κυριάκου

Λευκωσία, 23 Ιουλίου 2020

A. Τα παράπονα

1. Στο Γραφείο μας υποβλήθηκαν τα παράπονα με αρ. **A/Π 847/2018** και **A/Π 1365/2018** από γονείς παιδιών με αναπηρία αναφορικά με την επιδότηση των θεραπειών υγείας που ακολουθούν, εκτός των κρατικών νοσηλευτηρίων.
2. Συγκεκριμένα, και στα δύο περιπτώσεις **τα παιδιά έχουν πολλαπλές αναπηρίες και ακολουθούν διάφορες θεραπείες**, όπως λογοθεραπεία, εργοθεραπεία, φυσιοθεραπεία, υδροθεραπεία, θεραπευτικό μασάζ κλπ. Για τις εν λόγω θεραπείας, οι γονείς αποτεινόταν, κατά το χρόνο τουλάχιστον υποβολής των παραπόνων, στον ιδιωτικό τομέα, επειδή αυτές **είτε δεν παρέχονταν** στα κρατικά νοσηλευτήρια **είτε** παρέχονταν **μόνο τα πρωινά**.
3. Ως επακόλουθο, όπως μας ανέφεραν οι γονείς, όχι μόνο επιβαρυνόταν σημαντικά ο οικογενειακός προϋπολογισμός αφού **επωμιζονταν οι ίδιοι το κόστος των θεραπειών** των παιδιών τους, αλλά και οι **μητέρες αδυνατούσαν να εργαστούν είτε εργάζονταν μερικώς** για να μπορούν τα απογεύματα να ακολουθούν το πρόγραμμα θεραπειών των παιδιών τους.

B. Διερεύνηση

Το Γραφείο μας έθεσε υπόψη του Υπουργείου Υγείας τις προαναφερθείσες θέσεις των γονέων σε σχέση με τις θεραπείες των παιδιών τους και λάβαμε τις εξής πληροφορίες/ενημέρωση:

1. Β. Διευθύντρια Παιδιατρικής Κλινικής του Νοσοκομείου Αρχ. Μακάριος Γ' (NAM III)¹

- ✿ Στο Νοσοκομείο Αρχ. Μακάριος Γ' (NAM III) στη Λευκωσία παρέχονται εξειδικευμένες ιατρικές και παραϊατρικές υπηρεσίες σε εξειδικευμένα τμήματα και κλινικές που εξυπηρετούν νεογνά, βρέφη, παιδιά και εφήβους με πολυσυστηματικά προβλήματα υγείας που οδηγούν σε πολυαναπηρίες και καθιστούν τα εν λόγω άτομα, άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ). Επίσης, οι ειδικές κλινικές που λειτουργούν στα πλαίσια της Παιδιατρικής Κλινικής (παιδονευρολογική κλινική, κλινική γενετικής και σπάνιων παθήσεων κ.ά.) εξυπηρετούν καθημερινά ΑμεΑ.
- ✿ Στα πλαίσια δε των Υπηρεσιών Παιδικής και Εφηβικής Ψυχιατρικής (ΥΠΕΨ), στο ΝΑΛ III παρέχονται υπηρεσίες αξιολόγησης, θεραπείας και στήριξης, καθώς και εργοθεραπείας, **εντός του ωραρίου των δημόσιων νοσηλευτηρίων**.

¹ Επιστολή Βοηθού Διευθύντριας Παιδιατρικής Κλινικής του Νοσοκομείου Αρχ. Μακάριος Γ' (NAM III) στη Λευκωσία προς τη Διευθύντρια Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας, με αρ. φακ. 11.17.002, ημερομηνίας 5 Οκτωβρίου 2018

- ✿ Περαιτέρω, στο NAM III λειτουργεί Φυσιοθεραπευτικό Τμήμα, επίσης **εντός του ωραρίου** των δημόσιων νοσηλευτηρίων, στο οποίο δεν απαγορεύεται να λαμβάνουν θεραπείες και παιδιά άνω των τεσσάρων ετών, ως επίσης, Λογοθεραπευτικό Τμήμα, Παιδοχειρουργική Κλινική με εξειδικευμένους χειρουργούς και υφίσταται σύμβαση με λογοθεραπευτή σίτισης και κατάποσης για συναφείς αξιολογήσεις σε συνεργασία με την Παιδιατρική Κλινική, καθώς και με ιδιώτες όπου υπάρχει ανάγκη.
- ✿ Στα Γενικά Νοσοκομεία Αμμοχώστου, Λάρνακας, Λεμεσού και Πάφου επίσης προσφέρονται Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων και παραϊατρικές θεραπευτικές παρεμβάσεις, όπως φυσιοθεραπεία και λογοθεραπεία.
- ✿ Οι θεραπευτικές παρεμβάσεις (φυσιοθεραπεία, λογοθεραπεία και εργοθεραπεία) παρέχονται **σύμφωνα με το υφιστάμενο ωράριο των δημόσιων νοσηλευτηρίων**, ενώ η **υδροθεραπεία ή/και άλλες θεραπευτικές παρεμβάσεις ή θεραπείες για ΑμεΑ, δεν παρέχονται στο δημόσιο**.
- ✿ Το Υπουργείο δεν προβαίνει στις αναγκαίες διευθετήσεις για λειτουργία απογευματινών θεραπειών.
- ✿ Παρότι δεν απαγορεύεται η πρόσβαση σε φυσιοθεραπεία σε παιδιά άνω των τεσσάρων ετών ή σε παιδιά σχολικής ηλικίας, η **τυχόν παροχή θεραπειών στο πρωινό ωράριο παρεμβαίνει στο σχολικό ωράριο και επομένως στη μάθηση τους, καθώς και, ενδεχομένως, και στο ωράριο εργασίας της οικογένειας**, με επακόλουθο η παρεχόμενη υπηρεσία να μην μπορεί να αξιοποιηθεί από τα εν λόγω παιδιά.
- ✿ Τα παιδιά που δεν παρακολουθούνται από τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας δεν έχουν πρόσβαση σε θεραπείες εργοθεραπείας.

2. Διευθύντρια Ιατρικών Υπηρεσιών & Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας²

- ✿ Το Τμήμα Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας του Υπουργείου παρέχει υπηρεσίες φυσιοθεραπείας, υδροθεραπείας και λογοθεραπείας στα κατά τόπους Κρατικά Νοσηλευτήρια, ενώ υπηρεσίες εργοθεραπείας παρέχονται από τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου. Οι εν λόγω υπηρεσίες, προσφέρονται **δωρεάν στα πλαίσια του δημοσιοϋπαλληλικού ωραρίου** και δεν έχουν τύχει έγκρισης οποιοσδήποτε πρόσθετες δαπάνες για την προσφορά τους εκτός του εν λόγω ωραρίου.³

² Επιστολή με αρ. φακ. ΙΥ 11.17.002.302, ημερομηνίας 11 Δεκεμβρίου 2018

³ Επιστολή με αρ. φακ. ΙΥ 11.17.002.302, ημερομηνίας 11 Δεκεμβρίου 2018

3. Γενική Διευθύντρια Υπουργείου Υγείας⁴

- ✿ Οι προαναφερθείσες υπηρεσίες εργοθεραπείας παρέχονται στα πλαίσια των Τμημάτων Παιδιατρικής και Εφηβικής Ψυχιατρικής στις επαρχίες Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και Πάφου, τα οποία στελεχώνονται με ένα εργοθεραπευτή πλήρους απασχόλησης ανά επαρχία και εξυπηρετούν παιδιά και εφήβους με προβλήματα ψυχικής υγείας.⁵
- ✿ Οι θεραπευτικές παρεμβάσεις και το πρόγραμμα εργοθεραπείας για κάθε παιδί είναι εξατομικευμένο, «παρόλα αυτά παρέχονται άλλες εναλλακτικές λύσεις για παιδιά που φοιτούν σε σχολείο. Η συχνότητα των θεραπευτικών παρεμβάσεων καθορίζεται σε συνεργασία με τον εργοθεραπευτή, τον θεράποντα ιατρό και την διεπαγγελματική ομάδα του Τμήματος, με στόχο το καλύτερο συμφέρον του παιδιού».
- ✿ Το Τμήμα Εργοθεραπείας δεν παρέχει υπηρεσίες σε παιδιά με νοσήματα του νευρικού συστήματος που επηρεάζουν κινητικές λειτουργίες (πχ. εγκεφαλική παράλυση, μυοπάθειες, κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις), ενώ η μοναδική παγκύπρια μονάδα που παρέχει εργοθεραπεία σε παιδιά με νευροαναπτυξιακές και άλλες διαταραχές, είναι η Μονάδα Παιδιατρικής Εργοθεραπείας στο Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου που λειτουργεί **μεταξύ των ωρών 7:30 – 15:00** και για την εξυπηρέτηση από την εν λόγω Μονάδα, υπάρχει μέσος όρος 15 παιδιών σε λίστα αναμονής.

Γ. Νεότερη ενημέρωση από το Υπουργείο Υγείας

1. Μετά τη λήψη των πιο πάνω πληροφοριών, το Γραφείο μας αποτάθηκε εκ νέου στο Υπουργείο και ζητήσαμε να μας ενημερώσει σε σχέση (α) με το **ενδεχόμενο επιδότησης των θεραπειών** (φυσιοθεραπεία, λογοθεραπεία και εργοθεραπεία) των παιδιών με αναπηρίες στην ιδιωτικό τομέα και (β) με την **παροχή επιδότησης** στα ΑμεΑ (παιδιά και ενήλικες) για την παροχή υδροθεραπείας ή/και άλλων θεραπευτικών παρεμβάσεων ή θεραπειών που χρειάζονται αλλά **δεν παρέχονται στα κρατικά νοσηλευτήρια**.⁶

2. Ως απάντηση στα πιο πάνω ερωτήματα, το Μάιο του 2020, το Υπουργείο έθεσε υπόψη μας επιστολή ημερομηνίας 12 Σεπτεμβρίου 2019 με θέμα «**Επιδότηση θεραπειών υγείας** (φυσιοθεραπείες-υδροθεραπείες, εργοθεραπείες, λογοθεραπείες) για παιδιά με ΑΜΕΑ⁷ προσχολικής και σχολικής ηλικίας (3-18 ετών) για αποστολή εκτός κρατικών νοσηλευτηρίων με τη διαδικασία της συμπληρωμής-κουπονιού για κάλυψη των αναγκών τους».

⁴ Επιστολή με αρ. φακ. 11.17.07.1.474, ημερομηνίας 3 Ιανουαρίου 2019

⁵ Επιστολή με αρ. φακ. 11.17.07.1.474, ημερομηνίας 3 Ιανουαρίου 2019

⁶ Επιστολή ημερομηνίας 12 Φεβρουαρίου 2019

⁷ Η ορολογία του θέματος της υπό αναφορά επιστολής παρατίθεται αυτούσια, παρότι ο όρος «παιδιά με ΑΜΕΑ» είναι, προφανώς, εσφαλμένος

Σύμφωνα με την εν λόγω επιστολή, τα αιτήματα για επιδότηση των εν λόγω θεραπειών θα εξετάζονται στη **βάση των προνοιών του Σχεδίου Παροχής Οικονομικής Αρωγής για Υπηρεσίες που δεν προσφέρονται στο Δημόσιο Τομέα.**

3. Για να αξιολογηθούν τα αιτήματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον:

- **Επιστολή/αίτημα** των γονέων του παιδιού προς τη Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου, με περιγραφή των απαιτούμενων υπηρεσιών και το χρονικό πλαίσιο παροχής τους.
- **Έκθεση** ιατρού, νευρολόγου ή άλλης εξειδικευμένης ειδικότητας στην οποία να περιλαμβάνεται η **σύσταση/αναγκαιότητα για θεραπείες υγείας.**
- **Πλάνο Θεραπείας** από εξειδικευμένους θεραπευτές (φυσιοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές) στο οποίο να περιγράφονται η χρονική περίοδος/διάρκεια των θεραπειών, η εβδομαδιαία συχνότητα τους, οι στόχοι και το προσδοκώμενο αποτέλεσμα.

Η **τελική έγκριση** που θα δίνεται από την αρμόδια αρχή «θα καθορίζει με σαφήνεια το χρονικό πλαίσιο των εγκριμένων θεραπειών, τη συχνότητα και το είδος τους».

4. Περαιτέρω,

«Το Υπουργείο Υγείας προτίθεται να επιδοτήσει **παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας (3-18 ετών) κατά τις απογευματινές ώρες και μόνο κατά τις σχολικές περιόδους...**για τις υπηρεσίες υγείας που περιλαμβάνουν φυσιοθεραπεία-υδροθεραπεία, εργοθεραπεία, λογοθεραπεία».

«Το **κόστος επιδότησης** ανά θεραπεία (φυσιοθεραπεία, υδροθεραπεία, εργοθεραπεία, λογοθεραπεία) καθορίστηκε στα **20 ευρώ**».

Τα αιτήματα θα αφορούν **«μόνο υπηρεσίες υγείας** που θα παρασχεθούν στους ασθενείς **από την ημερομηνία έγκρισης** της εν λόγω διαδικασίας και εντεύθεν...»

«...η επιδότηση θα γίνεται **κατευθείαν στον θεραπευτή** και όχι στην οικογένεια. Οποιαδήποτε **χρηματική διαφορά** προκύψει πέραν των 20 ευρώ **θα καταβάλλεται από την οικογένεια** απευθείας στον θεραπευτή»

«Η εν λόγω διαδικασία θα τεθεί σε ισχύ **από σήμερα 12 Σεπτεμβρίου 2019** και **θα λήξει** με την εφαρμογή της 2ης φάσης του ΓεΣΥ, η οποία υπολογίζεται την **1η Ιουλίου 2020**».

Δ. Πρόσφατες εξελίξεις

1. Σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιεύματα στον ηλεκτρονικό τύπο, καθώς και βάσει αναρτήσεων γονέων παιδιών με αναπηρίες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η **καταβολή της προαναφερθείσας επιδότησης θεραπειών** στη συντριπτική πλειοψηφία των δικαιούχων **ακόμη εκκρεμεί**, αφού η εξέταση των σχετικών αιτήσεων δεν έχει ολοκληρωθεί. Μικρός δε αριθμός αιτήσεων έχει εξεταστεί από το Υπουργείο, αλλά και σε αυτές τις περιπτώσεις δεν έχει ακόμη καταβληθεί η σχετική επιδότηση για το κόστος των θεραπειών που καταβλήθηκε από τους γονείς μετά την έγκριση.

2. Όπως αναφέρουν οι γονείς, λόγω της προαναφερθείσας καθυστέρησης, **εξακολουθούν να επωμίζονται οι ίδιοι εξολοκλήρου το κόστος για τις θεραπείες των παιδιών τους**, ενώ θα έπρεπε ήδη, βάσει της πιο πάνω επιστολής του Υπουργείου, να είχε ξεκινήσει ήδη η καταβολή των επιδοτήσεων, αλλά και να ολοκληρωνόταν μέχρι και την 1^η Ιουλίου 2020.

3. Λειτουργός δε του Υπουργείου Υγείας, **επιβεβαίωσε** σε Λειτουργό του Γραφείου μας πως τα προαναφερθέντα που αναφέρουν οι γονείς όντως **ευσταθούν**, αφού **ακόμη δεν έχουν καταβληθεί οι επιδοτήσεις** για τις θεραπείες των παιδιών τους. Η Λειτουργός του Υπουργείου απέδωσε την καθυστέρηση στο **χρονοβόρο της διαδικασίας εξέτασης και έγκρισης των αιτήσεων** που υποβάλλονται, ενώ σε σχετικό ερώτημα του Λειτουργού του Γραφείου μας αναφορικά με το **χρονικό ορίζοντα ένταξης των εν λόγω θεραπειών στην επόμενη φάση του ΓεΣΥ**, η Λειτουργός ανέφερε ότι **ελπίζουν** πως αυτό θα γίνει την **1^η Σεπτεμβρίου**, χωρίς όμως αυτό να είναι βέβαιο.

Ε. Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

1. Με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες που επικυρώθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία το 2011⁸, αναγνωρίζεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες (ΑμεΑ) για απόλαυση **στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο της υγείας**, χωρίς διάκριση με βάση την αναπηρία και προς τούτο, η Πολιτεία οφείλει να προβαίνει στη λήψη των κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της πρόσβασης των ΑμεΑ **σε υπηρεσίες υγείας, περιλαμβανομένης της σχετιζόμενης με την υγεία αποκατάστασης**.⁹

2. Προς τούτο, θα πρέπει παρέχονται στα ΑμεΑ, όσο εγγύτερα γίνεται στο χώρο διαμονής τους, οι αναγκαίες υπηρεσίες υγείας με **«το ίδιο εύρος, ποιότητα και επίπεδο δωρεάν ή οικονομικά προσιτής φροντίδας υγείας και προγραμμάτων όπως παρέχονται σε άλλα άτομα»**.

⁸ Περί της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και Άλλων Συναφών Θεμάτων (Κυρωτικός) Νόμος 8(III)/2011

⁹ άρθρο 25 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

3. Περαιτέρω, αποτελεί επίσης υποχρέωση της Πολιτείας η λήψη αποτελεσματικών και κατάλληλων μέτρων ώστε τα ΑμεΑ να καθίστανται ικανά «να επιτύχουν και διατηρήσουν **μέγιστη ανεξαρτησία, πλήρη σωματική, πνευματική, κοινωνική και επαγγελματική ικανότητα και πλήρη ενσωμάτωση και συμμετοχή σε όλες τις πτυχές της ζωής**».¹⁰

4. Σε σχέση με το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες, καθώς και των οικογενειών τους, για **επαρκές βιωτικό επίπεδο**, η Σύμβαση καθορίζει την υποχρέωση της Πολιτείας να προβαίνει στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για διασφάλιση και **προαγωγή του δικαιώματος αυτού χωρίς διάκριση**, περιλαμβανομένων των μέτρων «για διασφάλιση πρόσβασης από τα άτομα με αναπηρίες και τις οικογένειες τους που ζουν σε συνθήκες φτώχειας σε **βοήθεια** από το Κράτος για τα **έξοδα που σχετίζονται με την αναπηρία**, περιλαμβανομένων επαρκούς κατάρτισης, καθοδήγησης, **οικονομικής βοήθειας και παροχής φροντίδας**».¹¹

4. Όσον αφορά, ειδικότερα, στα **παιδιά με αναπηρίες**, στη Σύμβαση επισημαίνεται πως η Πολιτεία πρέπει να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για **διασφάλιση της πλήρους απόλαυσης** από αυτά «**όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών σε ίση βάση με άλλα παιδιά**», θέτοντας ως **πρωταρχικής σημασίας το συμφέρον του παιδιού** «σε όλες τις ενέργειες που αφορούν παιδιά με αναπηρίες».¹²

Στ. Γενικά Σχόλια της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες του ΟΗΕ

1. Η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία του ΟΗΕ, στο **Γενικό της Σχόλιο με αρ. 5 (2017)**, χαρακτηρίζει την **απουσία** διαθέσιμων, αποδεκτών, προσιτών, προσβάσιμων και προσαρμοσμένων **υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης**, ως ένα εκ των παραγόντων που **παρεμποδίζουν την ανεξάρτητη διαβίωση** των ΑμεΑ και την **πλήρη ενσωμάτωση** τους στην κοινωνία,¹³ καθότι η **πρόσβαση** των ΑμεΑ σε **υγειονομική περίθαλψη**, είναι εκ των προϋποθέσεων για την πλήρη ένταξη και συμμετοχή τους στην κοινωνία.¹⁴

2. Όπως προσθέτει η Επιτροπή στο ίδιο Γενικό της Σχόλιο, οι **υπηρεσίες υγείας**, περιλαμβανομένης της **αναγκαίας υποστήριξης**, όπου απαιτείται, θα πρέπει να είναι **διαθέσιμες στις κοινότητες όπου διαμένουν** τα ΑμεΑ, ενώ η **παροχή** νοσηλευτικού προσωπικού, φυσιοθεραπευτών, ψυχιάτρων ή ψυχολόγων, σε νοσοκομεία καθώς **και στο σπίτι**, αποτελεί μέρος της υγειονομικής περίθαλψης και θα πρέπει να περιλαμβάνεται στην **υποχρέωση των Κρατών** για διασφάλιση

¹⁰ Άρθρο 26 της Σύμβασης

¹¹ Άρθρο 28 της Σύμβασης

¹² Άρθρο 7 της Σύμβασης

¹³ Παράγραφος 15 του Γενικού Σχολίου με αρ. 5 (2017)

¹⁴ Παράγραφος 33 του Γενικού Σχολίου με αρ. 5 (2017)

της πρόσβασης των ΑμεΑ σε υπηρεσίες υγείας και αποκατάστασης, στη βάση του άρθρου 25 της Σύμβασης.¹⁵

Ζ. Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες του ΟΗΕ

1. Στις 12 Απριλίου 2017, η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία του ΟΗΕ δημοσίευσε τις **Καταληκτικές Παρατηρήσεις** της σε σχέση με την πρώτη Έκθεση της Κύπρου στον ΟΗΕ για την εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

2. Στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις, η Επιτροπή εξέφρασε ανησυχία, μεταξύ άλλων, «για την **περιορισμένη πρόσβαση σε...στήριξη των παιδιών με αναπηρίες και των οικογενειών τους, ιδίως στον τομέα...της υγείας...**» και συνέστησε όπως το Κράτος, σε στενή συνεργασία με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία, «υιοθετήσει και εφαρμόσει πολιτικές, νόμους και κανονισμούς βασισμένους στα ανθρώπινα δικαιώματα για την **αύξηση της πρόσβασης των παιδιών με αναπηρίες και των οικογενειών τους**» σε «**μορφές εξατομικευμένης και αναγκαίας υπηρεσίας και υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης της προβλεπόμενης οικονομικής στήριξης, σύμφωνα με το άρθρο 28 της Σύμβασης**».¹⁶

3. Σε σχέση με το **άρθρο 25** της Σύμβασης, η Επιτροπή υπογράμμισε «**την ανεπαρκή πρόσβαση των ΑμεΑ στις υπηρεσίες ιατρικής φροντίδας**» και συνέστησε στο Κράτος να «...διασφαλίσει την **προσβασιμότητα στις υπηρεσίες και εγκαταστάσεις υγείας...πάνω σε ισότιμη βάση με τους άλλους...**» και να «...εφαρμόσει μια **προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα αναφορικά με αναπηρία κατά την παροχή υπηρεσιών υγείας σε άτομα με αναπηρίες...**».¹⁷

4. Περαιτέρω, η Επιτροπή σημείωσε πως «**μεγάλος αριθμός ατόμων με αναπηρίες έχει ιδιαίτερα χαμηλό εισόδημα**» και εξέφρασε την ανησυχία της για το γεγονός ότι «**τα άτομα με αναπηρίες δεν έχουν ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο σε σύγκριση με άλλα άτομα σε παρόμοια κατάσταση διαβίωσης, μεταξύ άλλων, επειδή υποχρεούνται να πληρώνουν εν μέρει για τα απαραίτητα έξοδα που συνδέονται με την αναπηρία...**». Για το συγκεκριμένο θέμα οι συστάσεις της Επιτροπής προς το Κράτος αφορούσαν στην εφαρμογή σταδιακών μέτρων «για τη **διασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος** στα άτομα με αναπηρία, προκειμένου να **μειωθεί σημαντικά το χάσμα των εξόδων** μεταξύ ατόμων με αναπηρία και χωρίς αναπηρία» και την «**υποστήριξη και τη μερική πληρωμή για δαπάνες σχετιζόμενες με αναπηρία...**».¹⁸

¹⁵ Παράγραφος 89 του Γενικού Σχολίου με αρ. 5 (2017)

¹⁶ Παράγραφοι 19 & 20 των Καταληκτικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες του ΟΗΕ

¹⁷ Παράγραφοι 51 & 52 των Καταληκτικών Παρατηρήσεων

¹⁸ Παράγραφοι 55 & 56 των Καταληκτικών Παρατηρήσεων

Η. Ο περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος

1. Η διασφάλιση του δικαιώματος των ΑμεΑ για **παροχή ιατροφαρμακευτικής φροντίδας, αποκατάσταση** των λειτουργιών, καθώς και **ψυχολογικής και άλλης στήριξης** των ίδιων και των οικογενειών τους, καθώς και του δικαιώματος για **«αξιοπρεπές επίπεδο ζωής και όπου απαιτείται μέσα από οικονομικές παροχές και κοινωνικές υπηρεσίες»**, προνοούνται επίσης στον **περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο**.¹⁹

2. Με βάση τον ίδιο Νόμο, τα ΑμεΑ πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης με τους υπόλοιπους πολίτες της Δημοκρατίας κατά την παροχή διευκολύνσεων ή υπηρεσιών. Η **άρνηση παροχής υπηρεσιών** σε ΑμεΑ ή η **προσφορά υπηρεσιών κατώτερου επιπέδου ή με υποδεέστερους όρους** σε ΑμεΑ, συνιστά, σύμφωνα με το Νόμο, **άνιση μεταχείριση των ΑμεΑ**.²⁰

Θ. Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα

1. **Μετά από διαμεσολαβητική παρέμβασή μας** και κατόπιν **διαβουλεύσεων και συνεννόηση** με τους γονείς και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων ή/και παιδιών με αναπηρίες, το Υπουργείο προέβη στις αναγκαίες ρυθμίσεις για τη ρύθμιση του πάγιου και δικαιολογημένου αιτήματός για επιδότηση της παροχής θεραπειών υγείας σε παιδιά με αναπηρίες, εκτός των κρατικών νοσηλευτηρίων και πέραν του δημοσιούπαλληλικού ωραρίου.

2. Με τον τρόπο αυτό **το Υπουργείο ενήργησε για την άρση της άνισης μεταχείρισης** της οποίας τύγχαναν τα παιδιά με αναπηρίες σε σύγκριση με τα άλλα παιδιά, καθότι αναγκάζονταν να **στερούνται διδακτικού χρόνου** από το σχολείο τους για να παρακολουθούν τις θεραπείες αυτές κατά τις πρωινές ώρες, κατά παράβαση τόσο των προνοιών της Σύμβασης και των διατάξεων του περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου, όσο και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, βάσει της οποίας **τα παιδιά πρέπει να τυγχάνουν διευκολύνσεων ιατρικής περίθαλψης και αποκατάστασης της υγείας τους**.²¹

3. Ωστόσο, όπως διαφάνηκε, παρά την εν λόγω θετική εξέλιξη, **ακόμη εκκρεμεί** ενώπιον του Υπουργείου η **έγκριση των σχετικών αιτήσεων** που έχουν υποβάλει γονείς παιδιών με αναπηρίες **για την επιδότηση των θεραπειών** των παιδιών τους, με επακόλουθο να εξακολουθούν να επωμίζονται οι ίδιοι εξολοκλήρου το κόστος των θεραπειών.

4. Συνακόλουθα, **οι ενέργειες του Υπουργείου παραμένουν χωρίς ακόμη κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα** για τα παιδιά με αναπηρίες, καθώς και για τις οικογένειές τους, καθότι δεν του έχει ακόμη παρασχεθεί οποιαδήποτε επιδότηση για τις

¹⁹ Άρθρο 4 του περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου

²⁰ Άρθρο 6 του περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου

²¹ Άρθρο 24 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

θεραπείες των παιδιών, με αποτέλεσμα **η άνιση μεταχείριση να εξακολουθεί να υφίσταται.**

5. Επί του προκειμένου, επισημαίνεται πως το **σχέδιο επιδότησης** θεραπειών που εξήγγειλε το Υπουργείο, αφορούσε **μόνο στην περίοδο μέχρι και τον Ιούνιο του 2020**, προφανώς αφού αναμενόταν μέχρι και την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς το Σεπτέμβριο του 2020, θα τίθετο σε εφαρμογή η 2^η Φάση του ΓεΣΥ και θα εντάσσονταν σ' αυτό και οι αναγκαίες θεραπείες.

6. Εντούτοις, **ο χρονικός ορίζοντας ένταξης των συγκεκριμένων θεραπειών στο ΓεΣΥ, φαίνεται ότι παραμένει αβέβαιος**, αφού, βάσει της ενημέρωσης της οποίας τύχαμε από το Υπουργείο, ακόμη δεν έχει οριστικοποιηθεί πως μέχρι και την 1^η Σεπτεμβρίου 2020, δηλαδή με την έναρξη της επικείμενης σχολικής χρονιάς, τα παιδιά με αναπηρίες θα μπορούν να λαμβάνουν τις θεραπείες αυτές εκτός των κρατικών νοσηλευτηρίων και το κυριότερο, σε ώρες που δεν θα συμπίπτουν με το σχολικό τους πρόγραμμα.

7. Ως αποτέλεσμα, είναι **πολύ πιθανόν** με τη νέα σχολική χρονιά, τα παιδιά με αναπηρίες και ο οικογένειάς τους να βρεθούν εκ νέου ενώπιον του ίδιου προβλήματος και η άνιση μεταχείριση τους να συνεχιστεί, αφού, πέραν της **εκκρεμότητας εξέτασης των αιτήσεων** τους για επιδότηση των θεραπειών, εάν μέχρι τότε δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, θα πρέπει τα παιδιά με αναπηρίες, **είτε να στερούνται διδακτικού χρόνου** για να παρακολουθούν τις αναγκαίες θεραπείες που σχετίζονται με την αναπηρία τους τις πρωινές ώρες, **είτε οι οικογένειές τους να επωμίζονται το κόστος** των θεραπειών στον ιδιωτικό τομέα τα απογεύματα.

8. Και αυτό γιατί, το Υπουργείο **δεν φαίνεται να έχει εξασφαλίσει** την επιδότηση των θεραπειών υγείας των παιδιών με αναπηρίες κατά τη σχολική χρονιά που αρχίζει το Σεπτέμβριο του 2020, στην περίπτωση που δεν καταστεί εφικτό οι θεραπείες να ενταχθούν μέχρι τότε στο ΓεΣΥ.

9. Ως εκ τούτου επαναλαμβάνεται η **υποχρέωση** της Πολιτείας για **παροχή της αναγκαίας οικονομικής στήριξης και βοήθειας** στα ΑμεΑ για την κάλυψη των δαπανών που σχετίζονται με την υγεία τους, αφενός **για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου** των ιδίων και των οικογενειών τους, αφετέρου δε για τη **βελτίωση της ανεξαρτησίας** τους και, συνακόλουθα, της **πλήρους ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία.**

10. **Χωρίς την παροχή** στα παιδιά με αναπηρία των αναγκαίων θεραπειών υγείας, εντός του ωραρίου που δύνανται να τις παρακολουθούν δίχως αυτό να υπερκερνά άλλα δικαιώματά τους, τα παιδιά αυτά στερούνται της δυνατότητας πρόσβασης σε ουσιώδεις υπηρεσίες που **πιθανόν να βελτιώσουν την κατάσταση της υγείας τους και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους**, με συνεπακόλουθο τη **μείωση της εξάρτησής τους από τρίτους** σε όλους τους ζωής της ζωής τους.

11. Σημειώνεται δε περαιτέρω πως σε οποιεσδήποτε ενέργειες θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη **πρωτίστως το συμφέρον του παιδιού, το οποίο δεν**

διασφαλίζεται όταν οι **παροχές και οι υπηρεσίες** της Πολιτείας προς τα παιδιά με αναπηρίες αποβαίνουν εις βάρος άλλων δικαιωμάτων τους. Καθότι όταν ο **χρόνος παροχής θεραπειών υγείας συμπίπτει με το σχολικό ωράριο** των παιδιών με αναπηρία, **παραβιάζεται το δικαίωμα τους στην εκπαίδευση**, όπως αυτό διασφαλίζεται με το άρθρο 24 της Σύμβασης, αφού τα παιδιά, εν αντιθέσει με τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας τους, με τον τρόπο αυτό **στερούνται διδακτικού χρόνου για να παρακολουθούν τις αναγκαίες θεραπείες υγείας** που σχετίζονται με την αναπηρία τους.

I. Εισηγήσεις

Στη βάση των ανωτέρω και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου ως **Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασία και Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα Ατόμων με Αναπηρίες**, εισηγούμαι όπως το **Υπουργείο Υγείας**:

- Προβεί χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση στις αναγκαίες ενέργειες για την **άμεση ολοκλήρωση της εξέτασης των αιτήσεων που εκκρεμούν** ενώπιόν του για την επιδότηση θεραπειών παιδιών με αναπηρίες.
- Επισπεύσει τις αναγκαίες ενέργειες για την **όσο το δυνατό συντομότερη ένταξη των υπό αναφορά θεραπειών υγείας στην επόμενη φάση του ΓεΣΥ**.
- Στην περίπτωση δε, που αυτό δεν καταστεί δυνατό μέχρι την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, θα πρέπει να **προβεί έγκαιρα στις αναγκαίες διευθετήσεις για τη συνέχισή της επιδότησης** των θεραπειών παιδιών με αναπηρίες, και ενημερώσει σχετικά τους επηρεαζόμενους γονείς.

Αντίγραφο της Έκθεσης κοινοποιείται στον **Πρόεδρο της Κυπριακής Συνομοσπονδίας Οργανώσεων Αναπήρων (ΚΥ.Σ.Ο.Α)**, για ενημέρωση.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ανεξάρτητος Μηχανισμός
Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης
της Σύμβασης του ΟΗΕ
για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες